

Przystanek historia

<https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/opozycja-w-prl/80071,Narodziny-walbrzyskiej-Solidarnosci.html>

Zebrań Wyborcze NSZZ Solidarność Okręg Wałbrzyski, 13-14 czerwca 1981 r. Fot. AIPN

ARTYKUŁ

Narodziny wałbrzyskiej „Solidarności”

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: AGNIESZKA KLARMAN 26.03.2021

Spojrzenie na „Solidarność” z perspektywy regionalnej wiele wnosi do poznania jej historii. Punkt widzenia „małej ojczyzny” pokazuje odrębność tego ruchu w małych ośrodkach, jednocześnie ilustrując pewien uniwersalizm jego rozwoju i genezy, postaw i zachowań ludzi, którzy go tworzyli.

Narodziny Związku to w Wałbrzychu, podobnie jak w całym kraju, efekt lipcowych i sierpniowych strajków. 28-30 lipca protest prowadzili pracownicy służby energomechanicznej Huty Szkła „Wałbrzych” – miał on charakter ekonomiczny i doprowadził do wynegocjowania podwyżki uposażeń. Natomiast główna fala protestów rozpoczęła się 27 sierpnia na popołudniowej zmianie w ówczesnej Kopalni Węgla Kamiennego „Thorez” w Wałbrzychu, na szybie „Chwalibóg”. Organizatorami strajku byli m.in. Kazimierz Żołnierek, Zdzisław Włodarczyk i Leszek Świder. Należy pokreślić, że była to pierwsza strajkująca kopalnia węgla kamiennego w kraju.

Eksplozja

Rano 28 sierpnia do protestujących dołączają górnicy z szybu „Julia”, którym przewodzi Idzi Gagatek, cieszący się wśród górników wielkim posłuchem, uznawany za niekwestionowany autorytet moralny. Wkrótce do strajku przystępuje także KWK „Wałbrzych”, szyb „Chrobry” z Jerzym Szulcem na czele. W godzinach popołudniowych w Wałbrzychu nie pracuje już żaden zakład. Tego samego dnia na terenie kopalni „Thorez” zawiązuje się Międzyzakładowy Komitet Strajkowy (MKS), w którego skład wchodzi wszystkie delegacje zakładów już strajkujących, wybierając na przewodniczącego Jerzego Szulca z KWK „Wałbrzych”. Strajk toczył się pod hasłem; „Chcemy chleba i popieramy Gdańsk!”. Komitet Strajkowy wysunął 19 postulatów i poparł strajkujących na Wybrzeżu. MKS z miejsca nawiązuje współpracę z MKS we Wrocławiu oraz z MKS w Jastrzębiu Zdroju.

30 sierpnia na życzenie strajkujących górników została odprawiona przez duchowieństwo Wałbrzycha na terenie KWK „Thorez” Msza Święta – liturgię sprawowano pod drewnianym krzyżem postawionym specjalnie w tym celu przez górników. Poparcie dla strajków w Wałbrzychu płynie z różnych środowisk zawodowych:

sądownictwa (Ewa Makowska), nauczycieli (Janusz Mulawa), służby zdrowia (Maria Skowronek). 31 sierpnia Jan Sęk wyjeżdża jako delegat MKS Wałbrzych na spotkanie z Lechem Wałęsą do Stoczni Gdańskiej, nie wiedząc jeszcze, że gdy dotrze do Gdańska, strajk będzie już zakończony podpisaniem porozumienia.

Strajk ostrzegawczy w zakładzie pracy w Wałbrzychu, 28 marca 1981 r. Fot. AIPN

MKZ

Tymczasem MKS po otrzymaniu wieści z Wybrzeża kończy strajk i przenosi siedzibę do budynku NOT-u w Wałbrzychu. Zakończenie strajku jest bardzo burzliwe, górnicy nie chcą wracać do pracy. Po pierwsze, na miejscu trwają rozmowy ze stroną rządową, reprezentowana przez wiceministra górnictwa Gerarda Krocza; po drugie, równolegle toczą się rozmowy z branżą górniczą na Górnym Śląsku. Mimo nerwowej atmosfery posiedzenie kończy się decyzją o rozjechaniu się przedstawicieli MKS-u do swoich macierzystych zakładów pracy z informacją o zakończeniu strajku.

Mimo iż to Wałbrzych był głównym i największym ośrodkiem „Solidarności” w województwie, ruch solidarnościowy rozwijał się prędko także w mniejszych ośrodkach takich jak m.in. Świdnica, Dzierżoniów, Świebodzice, Nowa Ruda, Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka, Głuszyca.

1 września MKS przekształca się w Międzyzakładowy Komitet Założycielski (MKZ) Niezależnych Samorządnych Związków Zawodowych, który 17 września przybrał nazwę Niezależny Samorządny Związek Zawodowy „Solidarność”. Dotychczasowy przywódca strajku Jerzy Szulc, zostaje przewodniczącym rodzących się struktur związku. 2 września podpisano z władzami PRL porozumienie wałbrzyskie, zawierające 27 punktów, dotyczących m.in. ustanowienia wolnych sobót i niedziel, uregulowania uznania chorób zawodowych, obniżenia wieku emerytalnego czy wolności słowa. Należy podkreślić, że było to trzecie, po Gdańsku i Szczecinie porozumienie w Polsce, torujące jednocześnie drogę czwartemu, zawartemu w Jastrzębiu Zdrój.

„Solidarność”

2 września w Wałbrzychu powstaje także struktura wojewódzka, zrzeszająca 628 MKZ-ów z terenu województwa wałbrzyskiego – Komitet Założycielski Wojewódzkiej Międzyzakładowej Komisji Wolnych Niezależnych Związków Zawodowych. Aktywnym organizatorem Komitetu Założycielskiego i później jego długoletnim doradcą zostaje Jan Lityński. W I LO powstaje Komitet Założycielski NSZZ „Solidarność” Pracowników Oświaty i Wychowania. W listopadzie do Wałbrzycha przyjeżdża Przewodniczący Związku Lech Wałęsa. Zjeżdża pod ziemię do górników na kopalni „Wałbrzych”, następnie spotyka się z tłumem zgromadzonym na stadionie KS „Górnik” na Nowym Mieście (dzielnica Wałbrzycha). 2 października ukazuje się pierwszy numer „Biuletynu Informacyjnego” wydawanego przez MKZ NSZZ „S” województwa wałbrzyskiego, którego kontynuatorem od 17 lutego 1981 r. jest „Niezależne Słowo”.

Msza św. w rocznicę strajku w KWK Thorez w Wałbrzychu, 28 sierpnia 1981 r. Fot. Wojciech Stańczak (AIPN)

**Idzi Gagatek odsłania tablicę pamiątkową w rocznicę strajku na Szybie Julia KWK Thorez w Wałbrzychu, 28 wtycznia 1981 r.
Fot. Wojciech Stańczak (AIPN)**

Struktura „NSZZ” Solidarność” na terenie Wałbrzycha krzepnie, nabiera typowo regionalnego i branżowo-zawodowego charakteru. W czerwcu 1981 r. wybrano na przewodniczącego Zarządu Okręgu Jerzego Szulca, powołano Zarząd Regionu, Komisje Rewizyjną oraz delegatów na zjazd krajowy. Struktury wałbrzyskie weszły w skład silnego Regionu Dolny Śląsk NSZZ „Solidarność”.

Podkreślić przy tym należy, że mimo iż to Wałbrzych był głównym i największym ośrodkiem „Solidarności” w ówczesnym województwie wałbrzyskim, ruch solidarnościowy rozwijał się prężnie także w mniejszych ośrodkach takich jak m.in. Świdnica, Dzierżonów, Świebodzice, Nowa Ruda, Kłodzko, Bystrzyca Kłodzka, Głuszyca. To w tych małych społecznościach konkretne formy i działania przybierało to, co w ideałach „Solidarności” było najważniejsze: tworzenie zrębów społeczeństwa obywatelskiego, aktywizacja społeczna, solidarność społeczna, samorządność lokalna.

TU
Solidarność

WYSTAWA PLENEROWA
26 MARCA 2021 r.

AGUNTOV OHEM CESTROKOVNA EUBAL
KHELCE KOSOVN WELLSKOPKAL KROKODZKI JINDOLAM
KSTENK KUCZKORAK LOPKAL KOSTANOK CIELKOSTKOWKI
KOTENK WADZKOWICKA WELLSKOPKAL ZELNA LOKA

27 MARCA 2021 r.

NSZZ

0490000000

NSZZ

WAŁBRZYCH

Wystawa IPN „TU rodziła się Solidarność” prezentowana jest od lipca 2020 r. w większych i mniejszych miejscowościach Polski, związanych z powstaniem w 1980 r. Niezależnego Samorządnego Związku Zawodowego.

COFNIJ SIĘ